

HRVATSKA

na tajnim
zemljoividima
18. i 19. stoljeća

GRADIŠKA PUKOVNIJA

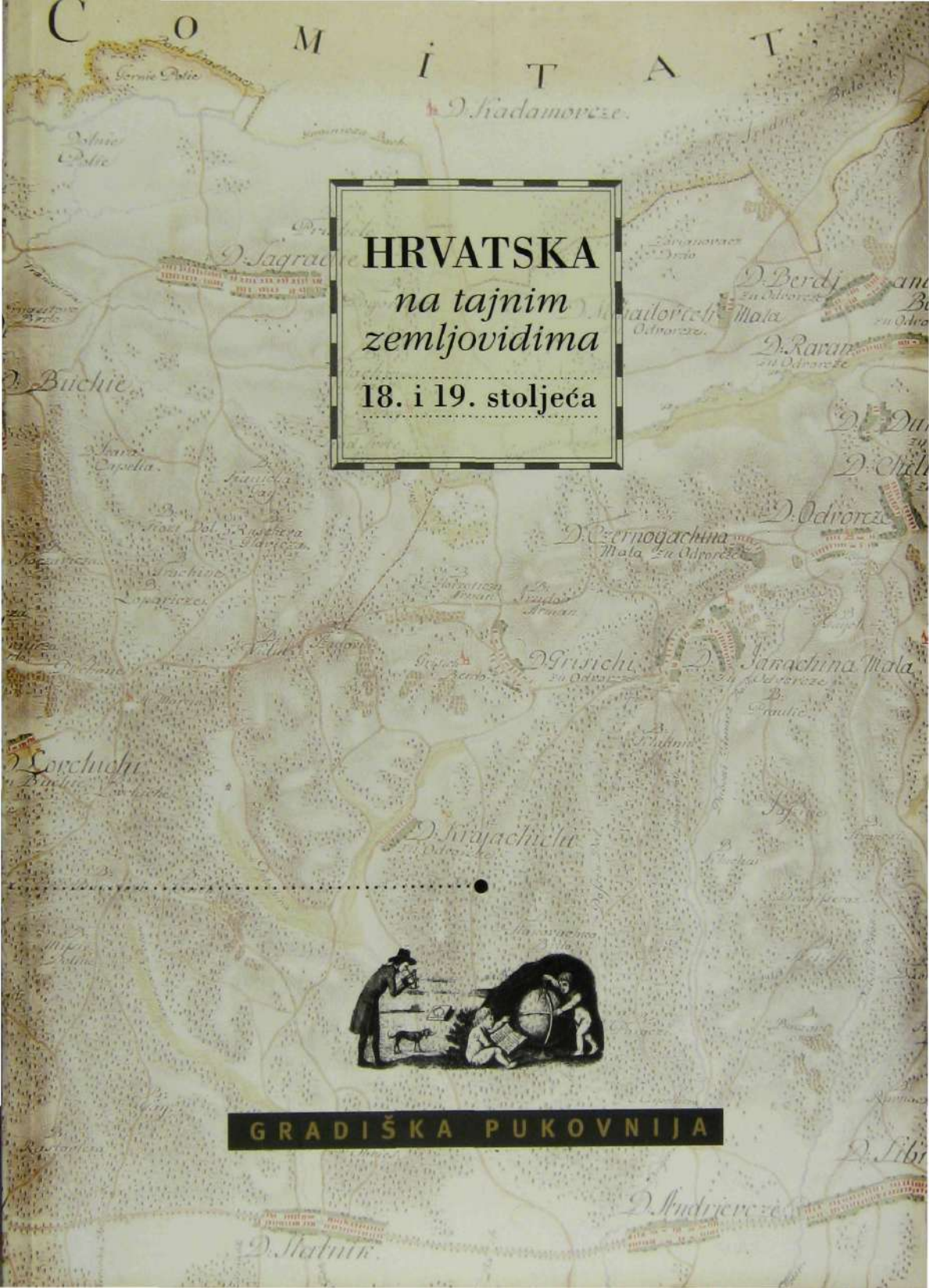
HRVATSKA

na tajnim
zemljovidima

18. i 19. stoljeća

GRADIŠKA PUKOVNIJA

HRVATSKA NA TAJNIM ZEMLJOVIDIMA XVIII. i XIX. STOLJEĆA
GRADIŠKA PUKOVNIJA

GRADIŠKA PUKOVNIJA

Opis graničnog područja Gradiške pukovnije prema zemljovidima iz XVIII. i XIX. stoljeća. Ovdje se nalazi opisanje teritorija, granica i administrativne podjelle područja prema historijskim zemljovidima. Tekst je vrlo mali i teško čitljiv zbog niske rezolucije slike.

HRVATSKI
institut za
POVIJEST

Nakladnik:
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, Zagreb

Za nakladnika:
dr. Mirko Valentić

Glavni urednik:
dr. Mirko Valentić

Uredništvo:
dr. Mirko Valentić
dr. Milan Kruhek
dr. Alexander Buczynski

U izdanju zemljovida Slavonije i Srijema sudjeluje
i Podružnica Hrvatskog instituta za povijest u Slavanskom Brodu

Transliterirala i prevela:
Mica Orban Kljaić, prof.

Grafičko-likovni urednik:
Marijan Goršić, graf. ing.

Oblikovanje:
Dubravka Zglavnik, dipl. diz.

Lektura i korektura:
Ivan Martinčić, prof.

Koordinacija projekta:
ITG d.o.o., Zagreb

Tisak su financirali:

Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske
te Poglavarstvo grada Slavonski Brod i Brodsko-posavska županija

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb
UDK 914 (497.5) "17/18" (084.3)
355.47 (497.5) "17/18" (084.3)

HRVATSKA na tajnim zemljovidima 18. i
19. stoljeća. - Zagreb : Hrvatski institut
za povijest, 1999- - mapa (sv.,
zemljop. karte) ; 29 cm

Prijevod djela: Militärische Beschreibung
des Slavonischen Generalats. - Usporedo
njem. izvornik i hrv. prijevod. - Kazala. -
Zusammenfassung.

ISBN 953-6324-16-4 (cjelina)

2: Gradiška pukovnija / pripremili
Alexander Buczynski, Milan Kruhek, Mirko
Valentić ; <transliterirala i prevela
Mica Orban Kljaić>. - 1 mapa (sv. (220
str.), 15 zemljop. karata u bojama)
Prijevod djela: Gradiscaner Regiments

ISBN 953-6324-17-2

1. Buczynski, Alexander 2. Kruhek, Milan
3. Valentić, Mirko

991125030

GRADIŠKA PUKOVNIJA

Pripremili:

dr. Alexander Buczynski

dr. Milan Kruhek

dr. Mirko Valentić

Zagreb, 1999.

Predgovor

U dragocjenoj kartografskoj građi posebnog vojnog povjerenstva austrijskog carskog Dvora sačuvane su geografske karte i iscrpni opisi zemalja Krune Habsburgovaca, od austrijskog dijela Nizozemske na Atlanskom oceanu do Zemuna u Hrvatskoj, na sutoku Save i Dunava. Modernizirajući vojsku i spremajući Monarhiju za nove ratove u neizbježnim bitkama za prevlast u Europi, Dvorsko ratno vijeće, uz svesrdnu podršku Krune, započelo je već 1749. godine izradu iscrpnih vojnih karata svake pojedine zemlje habsburške Krune. Rad na tom možda najvećem pothvatu u povijesti Monarhije trajao je kontinuirano i sustavno od 1749. do 1854. godine. Gledano iz današnje perspektive riječ je, svakako, o velikom europskom projektu. U svojoj inicijalnoj fazi projekt je dobio posebnu podršku Josipa II., prijestolonasljednika carice Marije Terezije. Zbog toga vojne karte zemalja Austrijske Monarhije nazivamo s blagom nepravdom i netočnošću "Jozefinski zemljovid", misleći pri tom samo na utemeljitelja ove velike zbirke, Josipa II. Kao suvladar carice Marije Terezije, Josip II. je poslije smrti svoga oca (1765.) preuzeo vrhovno vodstvo vojnih poslova u Dvorskom ratnom vijeću, gdje se energično zauzimao za izradu vojnih zemljopisnih karata. Međutim, velike zasluge za projekt vojnih zemljovida pripadaju i drugim Habsburgovcima, nasljednicima Josipa II. Od ukupno 45 zemalja i pokrajina Monarhije za života Josipa II. kartirano je tek 20, i to od 1763. do 1787. godine. Poslije njegove smrti 1790., vladari Franjo II., Ferdinand I. te Franjo Josip I. nastavljaju izradu vojnih karata u 25 preostalih zemalja. Taj dio kartografske zbirke nastale poslije smrti Josipa II. naziva se "Franciscejski vojni zemljovidi 1789.-1854.". Za Hrvatsku su podjednako važni i Jozefinski i Franciscejski zemljovidi jer se u Franciscejskom dijelu zbirke nalaze karte Istre, jadranskih otoka s istočnom obalom Jadrana i kopnenim dijelom Dalmacije.

Pripremajući Austrijsko Carstvo za posljednji rat s Turskim Carstvom (1789.-1791.), ubrzan je rad na izradi iscrpnih vojnih geografskih karata u sjevernoj i srednjoj Hrvatskoj, dakako, zbog njezina posebnog strateškog značenja na jugoistočnim granicama Habsburške Monarhije.

Grandiozni projekt izrade tajnih vojnih zemljovida od Nizozemske do Boke kotorske u Hrvatskoj završen je tijekom Krimskog rata 1854., kad je kartografski obrađen i kopneni dio Dalmacije (1851.-1854.), a dalmatinska obala s otocima obrađena je još 1819.-1821. godine.

Svjesni neizmjerne vrijednosti ove građe za povijest i kulturu naše domovine, Hrvatski institut za povijest započeo je u Beču 1995. istraživati, snimati i obrađivati kartografske sekcije zemalja Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. U našim prvim koracima, stojeći pred nepreglednom količinom ove za povjesničare rijetke vidljive građe, pružili su nam dragocjenu pomoć dr. Alojzije Mikulecki, generalni direktor "Državnog i dvorskog arhiva Austrije", i dr. Robert Rill, voditelj Kartografske zbirke u Ratnom arhivu, hrabreći nas da udemo u ovo istraživanje. Njima danas dugujemo našu iskrenu i kolegijalnu zahvalnost.

Objavlivanje prve knjige našeg projekta o najstarijim kartografskim snimkama hrvatskog državnog i geografskog prostora započeli smo 1999., počevši od najistaknutije granične točke na istoku u Zemunu. Cijela serija sjeverne, srednje i južne Hrvatske, s dragocjenom kartografskom građom bit će objavljena u više od 20 knjiga enciklopedijskog formata.

Projekt "Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća" ide u red prvorazrednih povijesnih vrela. Obuhvaća detaljne kartografske sekcije te prateći opisni tekst. Na oko 500 karata, rađenih vrhunskom tehnikom finog crteža i akvarela, nalazi se detaljan kartografski zapis naših putova, cesta, vinograda, ravnica, niskih i visokih brda, šuma, potoka, rijeka, mostova te većih i manjih naselja. U geografskom prostoru prikazana je svaka kuća, svaka crkva, svaki most, svaka staza, svaki put i cesta. Dragocjeni su, također, i podaci koji se odnose na granice Hrvatske. One su kartografski točno označene i opisane na Dunavu prema Mađarskoj, na Savi prema Srbiji i Turskom Carstvu, na Uni prema Bosni, a na zapadu i u Istri prema Sloveniji. U svakom slučaju, pred nama je najpotpuniji opis

prostora hrvatske države u 18. i 19. stoljeću, koji zbog vjernosti reljefa budi u nama slike najstarijeg atlasa sjeverne, srednje i južne Hrvatske.

Prelistavajući pojedine knjige ovog projekta, koji je povjeren prestižnoj znanstvenoj instituciji Hrvatske, nagnuti smo, danas, nad nekada toliko dobro čuvanom državnom tajnom. Ovdje objavljene karte s pratećim opisom bile su čuvane "ispod sedam pečata", samo za prve ljude vojnih i državnih krugova Monarhije sve do 1860-ih godina, kad je ta zabrana znatno ublažena.

Ova reprezentativna "banka podataka" otvara se prvi put nakon dvjesto godina građanima Hrvatske, povijesnoj znanosti, geografima, kartografima i istraživačima naše toponomastike, a napose ljubiteljima zavičajne povijesti.

U početnoj fazi ovog velikog znanstvenog projekta dugujemo posebnu zahvalnost dr. Franji Tuđmanu, prvom predsjedniku suvremene hrvatske države, koji nas je hrabrio na prvim koracima, zatim Ministarstvu znanosti i tehnologije, koje je novčano poticalo ovaj projekt te znanstvenicima Hrvatskog instituta za povijest, koji su u ovom istraživačkom projektu prepoznali veliku i iskrenu obvezu prema svojoj domovini i nacionalnoj povijesti. Njihova dosadašnja harnost najbolja je garancija da će ovaj veliki nacionalni projekt biti u dogledno vrijeme priveden kraju.

dr. Mirko Valentić

Kazalo

Predgovor	5
Kako čitati Jozefinske i Franciscejske tajne zemljovide	7
Vorwort	9
Wie sind die Josephinischen und Franziszäischen geheimen Landesnahmen zu lesen?	11
Jozefinski vojni zemljovidi na prostoru Republike Hrvatske	13
Die Josephinische Landesaufnahme auf dem Gebiet der Republik Kroatien	21
Kratak osvrt na ustroj i djelovanje Gradiške pukovnije	29
Gradiskaner Regiment	30
Sekcija/Sectio 1	33
Sekcija/Sectio 2	40
Sekcija/Sectio 3	56
Sekcija/Sectio 4	62
Sekcija/Sectio 5	76
Sekcija/Sectio 6	88
Sekcija/Sectio 7	96
Sekcija/Sectio 8	114
Sekcija/Sectio 9	128
Sekcija/Sectio 10	137
Sekcija/Sectio 11	155
Sekcija/Sectio 13	175
Kazalo zemljopisnih imena	189

Nakladnik:
Hrvatski institut za povijest
Opatička 10, Zagreb

Za nakladnika:
dr. Mirko Valentić

Grafička obrada teksta i slike:
 XEROX DIGITALNI TISAK, ZAGREB, DALMATINSKA 12

Tisak zemljovida:
Sveučilišna tiskara
Trg maršala Tita 1, Zagreb

Naklada 1000 primjeraka

Prichela

D. Sagradie.

Zariatonac
Ordo

D. Berdja
Zu Odvorze
Mala

D. Pogorelac

D. Mihailorceli
Zu Odvorze.

D. Rara
Zu Odvorze

D. Volachina

B. Stryg

B. Jod. Iretc
Ane.

D. Janichia
Lay

D. Cernogachina
Mala Zu Odvorze

D. Odio

D. Hozi Dal

D. Ruscheva
Staricza.

D. Topolizza
Armar.

D. Strydar
Armar.

D. Frachun
D. Loparicez.

D. Voluh

D. Bents

D. Prisichi
Zu Odvorze

D. Janachina
Zu Odvorze
D. Paulic

D. Kludina

D. Kirjachichu
Zu Odvorze

Jafree

D. Muchar

D. Mavorachka
Bibla

D. Dofien Dal

D. Orvacz

D. Paczuc

D. Obres

D. Andrievze